

Børns vilkår under forandring

I år 1900 udgav den svenske forfatter Ellen Key sit store værk "Barnets Aarhundrede". Hun så for sig et århundrede, hvor børn blev anerkendt som selvstændige mennesker med individuelle muligheder og rettigheder fremfor "ufærdige voksne" uden rettigheder overhovedet. Det syn på børn satte præg på debatten blandt pædagoger og skolefolk, også i Danmark. Da værket i 1902 blev oversat til dansk, indgik det omgående i en igangværende pædagogisk debat omkring børns indlæring og om hvordan undervisning skulle foregå i landets folkeskoler.

Skoleelever eller arbejdskraft?

Foruden pædagogiske debatter var der kamp om børnene mellem skolerne, forældrene og arbejdsgiverne. Forældrene så også deres børn som arbejdskraft, der skulle bidrage til familiens forsørgelse. Over for forældrene stod lærerne, som skulle håndhæve en 7-årig skolepligt og sørge for, at børnene lærte noget. Det kunne være svært i forhold til trætte børn, der havde været oppe siden klokken fire om morgenen, fordi de først skulle arbejde.

Børnearbejde i byerne og på landet

Børns billige arbejdskraft var eftertragtet. I Århus i 1872 var op til hver 10. arbejder på fabrikkerne et barn under 13 år. På tobaksfabrikkerne var børnene endda i overtal. Ude på landet havde 37 % af børnene i 1899 et arbejde uden for hjemmet.

I 1873 kom den første lov, der begrænsede børns arbejde på fabrikkerne, og den lov blev fulgt op flere gange i løbet af de første årtier af 1900-tallet. Det gik noget langsommere med at indskrænke børnearbejdet på landet.

Større opmærksomhed på børns vilkår

Den større opmærksomhed på børnelivet, som afspejlede sig bl.a. i pædagogiske kredse, fandt også andre veje. Nye råd og navn blev oprettet, som skulle varetage børns tarv. Der blev arrangeret store landsdækkende indsamlingsdage, hvor især kvinder samlede ind til fordel for humanitært arbejde blandt børn og unge (se billedet til højre).

Om Ellen Key fik helt ret i sin vision om det 20. århundrede som "barnets århundrede" kan diskuteres, men en ting er sikkert - der skete store forandringer i løbet af

århundredet. Synet på børn ændredes radikalt og
sideløbende ændredes barndommen også.

(Kilde: "Historiske temaer". Aargang 0. Rigsarkivet.